

УДК 343.985:343.712

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.3.47>

ШИДЛОВСЬКА А.О.

**НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ РОЗБОЇВ, ПОЄДНАНИХ
З ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО, ІНШЕ ПРИМІЩЕННЯ ЧИ СХОВИЩЕ****SCIENTIFIC SUPPORT OF THE INVESTIGATION OF ROBBERIES COMBINED
WITH PENETRATION INTO A DWELLING, OTHER PREMISES OR STORAGE**

Статтю присвячено комплексному дослідженню сучасного стану наукової розробленості проблем розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Наголошено, що зазначений вид кримінальних правопорушень характеризується підвищеним ступенем суспільної небезпеки, оскільки посягає не лише на право власності, а й на життя, здоров'я, особисту безпеку громадян та конституційне право на недоторканність житла. Звернено увагу на те, що сучасні тенденції розвитку злочинності, поширення організованих форм злочинної діяльності, використання новітніх технічних засобів під час підготовки та вчинення розбійних нападів, а також особливості функціонування правоохоронної системи в умовах воєнного стану актуалізують потребу в удосконаленні науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо їх розслідування. Проаналізовано основні напрями наукових досліджень, присвячених криміналістичній характеристиці розбоїв, особливостям організації початкового етапу досудового розслідування, типовим слідчим ситуаціям, плануванню розслідування, тактиці проведення окремих слідчих (розшукових) дій, використанню спеціальних знань та сучасних техніко-криміналістичних засобів. Висвітлено внесок провідних українських учених-криміналістів у формування теоретичних засад методики розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, а також визначено сучасні тенденції розвитку криміналістичної науки у зазначеному напрямі. Обґрунтовано, що, незважаючи на значний масив наукових праць, окремі аспекти методики розслідування залишаються недостатньо дослідженими. Це стосується, зокрема, використання можливостей цифрової криміналістики, сучасних інформаційно-аналітичних технологій, штучного інтелекту, удосконалення алгоритмів дій слідчого залежно від типових слідчих ситуацій, особливостей документування діяльності організованих злочинних груп та розслідування розбоїв, учинених в умовах воєнного стану. Зроблено висновок, що подальший розвиток криміналістичної методики повинен базуватися на комплексному поєднанні теоретичних напрацювань із сучасними потребами правозастосовної практики, використанні інноваційних технологій та врахуванні трансформації криміногенних процесів.

Ключові слова: розбій, житло, приміщення, сховище, криміналістична методика, криміналістична характеристика, досудове розслідування, початковий етап розслідування, слідчі (розшукові) дії, спеціальні знання.

The article is devoted to a comprehensive study of the current state of scientific development of the problems of investigation of robberies combined with penetration into a dwelling, other premises or storage. It is emphasized that this type of criminal offense is characterized by an increased degree of public danger, since it encroaches not only on the right to property, but also on the life, health, personal safety of citizens and the constitutional right to the inviolability of housing. Attention is drawn to the fact that

© ШИДЛОВСЬКА А.О. – здобувач кафедри криміналістики та судової медицини (Національна академія внутрішніх справ)

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

modern trends in the development of crime, the spread of organized forms of criminal activity, the use of the latest technical means during the preparation and commission of robberies, as well as the peculiarities of the functioning of the law enforcement system under martial law actualize the need for improving scientifically based methodological recommendations for their investigation. The main areas of scientific research devoted to the forensic characteristics of robberies, the peculiarities of the organization of the initial stage of the pre-trial investigation, typical investigative situations, investigation planning, tactics of conducting individual investigative (search) actions, the use of special knowledge and modern technical and forensic means are analyzed. The contribution of leading Ukrainian forensic scientists to the formation of theoretical foundations of the methodology for investigating robberies combined with penetration into a dwelling, other premises or storage is highlighted, and modern trends in the development of forensic science in this area are also identified. It is substantiated that, despite a significant amount of scientific works, certain aspects of the investigation methodology remain insufficiently researched. This applies, in particular, to the use of the capabilities of digital forensics, modern information and analytical technologies, artificial intelligence, improving the algorithms of the investigator's actions depending on typical investigative situations, the peculiarities of documenting the activities of organized criminal groups and investigating robberies committed under martial law. It is concluded that the further development of forensic methodology should be based on a comprehensive combination of theoretical developments with modern needs of law enforcement practice, the use of innovative technologies and taking into account the transformation of criminogenic processes.

Key words: *robbery, housing, premises, storage, forensic methodology, forensic characteristics, pre-trial investigation, initial stage of investigation, investigative (search) actions, special knowledge.*

Постановка проблеми. Забезпечення належного рівня кримінально-правового захисту життя, здоров'я, власності та недоторканності житла громадян належить до пріоритетних завдань держави. Одним із найбільш небезпечних посягань на зазначені суспільні відносини є розбій, поєднаний із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Такий вид кримінальних правопорушень характеризується високим рівнем агресивності, застосуванням фізичного або психічного насильства, ретельною підготовкою, значним рівнем конспірації та використанням сучасних технічних засобів для проникнення до об'єктів посягання й приховування слідів кримінального правопорушення. Нерідко такі діяння вчиняються організованими групами, що істотно ускладнює їх своєчасне виявлення, документування та розкриття.

В умовах сучасної криміногенної ситуації в Україні особливої актуальності набуває вдосконалення наукових засад методики розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень. На ефективність діяльності органів досудового розслідування суттєво впливають цифровізація суспільних процесів, активне використання злочинцями мобільного зв'язку, електронних засобів комунікації, систем навігації, мережових сервісів та інших інформаційних технологій, що зумовлює появу нових способів підготовки, вчинення та приховування розбійних нападів. Додатковими чинниками є наслідки воєнного стану, поширення незаконного обігу зброї, внутрішня міграція населення, зміна криміногенної обстановки в окремих регіонах держави та необхідність оперативного реагування правоохоронних органів на нові виклики [1, с. 125–126].

Теоретичні засади методики розслідування розбоїв тривалий час перебувають у центрі уваги вітчизняної криміналістичної науки. Значний внесок у їх розвиток зробили українські вчені, які досліджували криміналістичну характеристику розбоїв, особливості організації початкового етапу розслідування, типові слідчі ситуації, планування розслідування, взаємодію слідчого з оперативними підрозділами, використання спеціальних знань і техніко-криміналістичних засобів. Водночас переважна частина існуючих наукових рекомендацій була сформована за інших соціально-економічних, технологічних і процесуальних умов, тому потребує переосмислення та адаптації до сучасної практики [2, с. 83].

Незважаючи на значну кількість наукових праць, питання комплексного аналізу стану наукових досліджень проблем розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, залишаються недостатньо систематизованими. Потребують подальшого наукового опрацювання питання вдосконалення криміналістичної характеристики зазначених кримінальних правопорушень, розроблення сучасних алгоритмів діяльності слідчого

на початковому етапі розслідування, інтеграції можливостей цифрової криміналістики, використання інформаційно-аналітичних систем, оптимізації взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами, експертними установами та іншими суб'єктами кримінального провадження.

У зв'язку з цим аналіз стану наукових досліджень проблем розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, має важливе теоретичне та практичне значення. Такий аналіз дає змогу визначити рівень наукової розробленості окресленої проблематики, виявити прогалини у криміналістичній теорії, окреслити перспективні напрями подальших досліджень та сформувати наукове підґрунтя для вдосконалення методики розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень відповідно до сучасних потреб правозастосовної практики.

Метою статті є аналіз сучасного стану наукових досліджень проблем розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, визначення основних напрямів розвитку криміналістичної методики та окреслення перспектив її подальшого вдосконалення.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Фундаментальні засади криміналістичної науки, що стали теоретичною основою дослідження методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, були сформовані у працях О. В. Батюк, О. В. Бишевець, В. С. Бондар, О. М. Брисковської, А. А. Венедіктова, О. І. Герасимова, М. Л. Грібова, Я. О. Дякіна, В. В. Копча, Н. В. Копчі, О. М. Мірковець, С. М. Никопорець, О. В. Ряшко, А. Г. Солодовнікова, С. С. Чернявського, В. Ю. Шепітько, Г. Щербакова та інших учених.

Окремі аспекти механізму вчинення розбійних нападів на житло в умовах воєнного стану стали предметом сучасних досліджень, які свідчать про появу нових способів підготовки та вчинення таких кримінальних правопорушень, що потребує оновлення криміналістичних рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, належить до найбільш складних напрямів криміналістичної діяльності. Це обумовлено насамперед особливостями механізму вчинення таких кримінальних правопорушень, високим ступенем їх організованості, застосуванням насильства, ретельною підготовкою злочинців, використанням сучасних технічних засобів та необхідністю проведення значної кількості першочергових слідчих (розшукових) і процесуальних дій у стислі строки. Саме тому розвиток наукових досліджень у сфері криміналістичної методики розслідування розбоїв традиційно посідає важливе місце серед пріоритетних напрямів розвитку криміналістики [3, с. 152–153].

Наукові дослідження проблем розслідування розбоїв розвивалися поступово, починаючи із загальнотеоретичних положень криміналістичної науки. Вагомий внесок у формування сучасної концепції криміналістичної методики зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, які досліджували закономірності механізму злочинної діяльності, процесу доказування, криміналістичної ідентифікації, організації досудового розслідування та взаємодії слідчого з іншими суб'єктами кримінального провадження. Саме завдяки їхнім науковим розробкам сформувалися сучасні підходи до побудови окремих криміналістичних методик, у тому числі методики розслідування розбійних нападів [4, с. 39].

Особливий розвиток дослідження зазначеної проблематики отримало після прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України, який суттєво змінив процесуальну форму досудового розслідування, запровадив інститут негласних слідчих (розшукових) дій, розширив можливості використання спеціальних знань та сучасних технічних засобів фіксації доказової інформації. Це стало поштовхом до перегляду традиційних підходів до організації розслідування насильницьких кримінальних правопорушень проти власності, зокрема розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище [5, с. 219–220].

Одним із найбільш розроблених напрямів наукових досліджень є криміналістична характеристика розбоїв. Більшість учених розглядають її як інформаційну модель кримінального правопорушення, що відображає закономірні взаємозв'язки між окремими його елементами та дозволяє прогнозувати напрями діяльності слідчого на початковому етапі розслідування. До найбільш важливих структурних елементів криміналістичної характеристики традиційно відносять спосіб підготовки, вчинення та приховування кримінального правопорушення, особу правопорушника, особу потерпілого, предмет злочинного посягання, місце, час та обстановку події, а також типову слідову картину [6, с. 36–37].

У науковій літературі обґрунтовується, що саме взаємозв'язок зазначених елементів дозволяє слідчому будувати обґрунтовані версії щодо механізму кримінального правопорушення, визначати коло осіб, причетних до його вчинення, прогнозувати можливі напрями приховування слідів та ефективно планувати проведення першочергових процесуальних дій [7, с. 141]. Особливого значення криміналістична характеристика набуває саме щодо розбоїв із проникненням у житло, де злочинці зазвичай здійснюють тривалу підготовку, проводять спостереження за потерпілими, збирають інформацію про їхній спосіб життя, матеріальний стан, наявність охоронних систем та інших засобів захисту.

Суттєву увагу науковці приділяють дослідженню способів учинення таких кримінальних правопорушень. Аналіз спеціальної літератури свідчить, що проникнення до житла або іншого приміщення може здійснюватися шляхом зламу дверей чи вікон, використання підроблених або викрадених ключів, проникнення через незачинені входи, застосування технічних засобів для подолання систем охорони або шляхом обману потерпілих. Нерідко злочинці використовують форму працівників комунальних служб, кур'єрських компаній чи правоохоронних органів, що значно підвищує рівень латентності підготовчих дій та ускладнює їх своєчасне викриття [8, с. 264–265].

Значна кількість наукових праць присвячена організації початкового етапу розслідування. Дослідники одноставно підкреслюють, що саме перші години після отримання повідомлення про розбій є вирішальними для встановлення особи злочинця та забезпечення належної доказової бази. У зв'язку з цим особливого значення набуває швидке прибуття слідчо-оперативної групи, належна організація охорони місця події, проведення його детального огляду, фіксація матеріальної обстановки, вилучення слідів рук, взуття, біологічних зразків, мікрооб'єктів, предметів, залишених злочинцями, а також записів із камер відеоспостереження [9, с. 125–126].

У сучасних наукових дослідженнях значна увага приділяється типізації слідчих ситуацій. Їх класифікація дозволяє визначити найбільш раціональні алгоритми діяльності слідчого залежно від обсягу наявної інформації, часу, що минув після вчинення кримінального правопорушення, кількості встановлених учасників події та характеру наявних доказів. Використання типових програм розслідування сприяє оптимізації процесу доказування, скороченню часу на прийняття процесуальних рішень і підвищенню ефективності взаємодії між слідчими та оперативними підрозділами.

Окремий блок наукових досліджень стосується тактики проведення слідчих (розшукових) дій. Найбільш ґрунтовно досліджено особливості огляду місця події, допиту потерпілих і свідків, пред'явлення осіб для впізнання, проведення обшуків, слідчих експериментів, одночасних допитів, освідчення та призначення судових експертиз. При цьому вчені наголошують, що ефективність зазначених процесуальних дій значною мірою залежить від правильного визначення їх послідовності, своєчасності проведення та належної підготовки. Особливого значення набуває використання спеціальних знань під час розслідування розбоїв. У сучасній криміналістичній практиці дедалі ширше застосовуються можливості судово-медичної, молекулярно-генетичної, дактилоскопічної, трасологічної, балістичної, портретної, комп'ютерно-технічної, телекомунікаційної та інших видів експертиз [10, с. 83]. Їх результати нерідко мають вирішальне значення для встановлення особи злочинця, підтвердження його перебування на місці події, ідентифікації знарядь кримінального правопорушення, транспортних засобів та інших речових доказів.

Водночас аналіз сучасних наукових праць свідчить, що останніми роками істотно зросла роль цифрової криміналістики. Практично кожен розбійний напад залишає значну кількість цифрових слідів, які можуть міститися у мобільних телефонах, навігаційних пристроях, системах відеоспостереження, банківських сервісах, електронних засобах зв'язку, соціальних мережах та хмарних сховищах інформації. Використання таких джерел доказової інформації потребує не лише відповідної технічного забезпечення органів досудового розслідування, а й удосконалення методичних рекомендацій щодо їх виявлення, фіксації, вилучення та дослідження [11, с. 52–53].

Важливим напрямом сучасних наукових досліджень є питання взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, експертними установами, прокурором та іншими суб'єктами кримінального провадження. Практика свідчить, що саме комплексний підхід до організації розслідування дозволяє забезпечити своєчасне проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення місцезнаходження підозрюваних, документування їх злочинної діяльності та належне процесуальне оформлення отриманих доказів. Разом із тим аналіз стану наукових досліджень свідчить про наявність низки невирішених питань. Значна частина методичних рекомендацій була сформована за умов, коли цифрові технології ще не набули такого поширення, а сучасні інформаційні системи, штучний інтелект, автоматизований кримінальний аналіз та інтегровані бази даних

не використовувалися настільки активно у правоохоронній діяльності. Крім того, суттєвих змін зазнала криміногенна ситуація в державі внаслідок воєнного стану, що вплинуло як на структуру насильницької злочинності, так і на способи вчинення розбійних нападів [12, с. 125–126].

За сучасних умов особливої актуальності набуває необхідність оновлення окремих положень криміналістичної методики розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Подальші наукові дослідження повинні бути спрямовані на розроблення сучасних алгоритмів дій слідчого залежно від типових слідчих ситуацій, удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення кримінального провадження, активне використання можливостей цифрової криміналістики, технологій штучного інтелекту, геоінформаційного аналізу та автоматизованої обробки криміналістично значущої інформації. Не менш важливим напрямом є адаптація існуючих криміналістичних рекомендацій до умов воєнного стану, розширення міжнародного співробітництва під час документування діяльності організованих злочинних груп та впровадження кращого зарубіжного досвіду у практику діяльності органів досудового розслідування [13].

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що вітчизняною криміналістичною наукою сформовано міцне теоретичне підґрунтя для розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Водночас динамічний розвиток криміногенних процесів, поява нових способів учинення кримінальних правопорушень, цифровізація суспільних відносин та трансформація діяльності правоохоронних органів обумовлюють необхідність подальшого вдосконалення наукових підходів до побудови криміналістичної методики, що має забезпечити підвищення ефективності досудового розслідування та належний рівень захисту прав і законних інтересів потерпілих.

Висновки. Проведений аналіз стану наукових досліджень засвідчив, що проблематика розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, є одним із найбільш розроблених напрямів криміналістичної науки. У працях вітчизняних учених сформовано ґрунтовні теоретичні засади криміналістичної характеристики зазначеної категорії кримінальних правопорушень, визначено особливості організації початкового етапу досудового розслідування, розроблено рекомендації щодо планування розслідування, висунення та перевірки слідчих версій, проведення окремих слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань і техніко-криміналістичних засобів.

Водночас аналіз сучасних наукових праць дає підстави стверджувати, що існуючі криміналістичні рекомендації потребують подальшого розвитку з урахуванням трансформації способів учинення розбоїв, активного використання злочинцями цифрових технологій, сучасних засобів зв'язку, систем відеоспостереження та інших інформаційних ресурсів. Додатковим чинником, який зумовлює необхідність оновлення наукових підходів, є зміна криміногенної ситуації в Україні в умовах воєнного стану, що суттєво впливає на організацію та тактику досудового розслідування.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є удосконалення криміналістичної методики розслідування розбоїв, поєднаних із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, шляхом розроблення сучасних алгоритмів дій слідчого залежно від типових слідчих ситуацій, розширення можливостей використання цифрової криміналістики, інформаційно-аналітичних систем, технологій штучного інтелекту, а також удосконалення взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами та експертними установами. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню ефективності розкриття й розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень, забезпеченню повного, всебічного й об'єктивного дослідження обставин кримінального провадження та вдосконаленню практики застосування криміналістичних рекомендацій.

Список використаних джерел:

1. Мірковець О. М. Розслідування розбоїв, вчинених організованою групою в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Донецьк, 2021. 258 с.
2. Герасимова О. І., Ряшко О. В. Пред'явлення для впізнання як слідча (розшукова) дія у кримінальному провадженні. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2021. Noiembrie. С. 81–87.
3. Брисковська О. М., Дякін Я. О. Значення судових експертиз під час розслідування розбійних нападів із застосуванням зброї. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Т. 2. № 76. С. 150–155.

4. Грібов М. Л. Зміст та основні напрями криміналістичного забезпечення негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 35–41.
5. Батюк О. В. Теорія і практика використання спеціальних знань та техніко-криміналістичне забезпечення розслідування окремих видів злочинів, вчинених у пенітенціарних закладах : монографія. Луцьк, 2013. 320 с.
6. Галаган В. І., Моргун Н. С. Недоторканість права власності як засада кримінального провадження на досудовому розслідуванні: монографія. Київ, 2017. 185 с.
7. Чернявський С. С. Криміналістична характеристика злочинів: порівняльний аналіз наукових концепцій. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 1 (68). С. 140–141.
8. Щербакова Г. Огляд місця події під час розслідування грабежів та розбоїв. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3. С. 262–269.
9. Протидія розбоям підрозділами Національної поліції України : метод. рек. / М. В. Бурак, О. М. Брисковська, Р. С. Горбач та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 130 с.
10. Копча В. В., Копча Н. В. Криміналістична техніка, тактика і методика : навч. посіб. Одеса : Гельветика, 2022. 286 с.
11. Грібов М. Л., Венедіктов А. А., Никипорець С. М. Допустимість доказів, одержаних у процесі спостереження за особою, річчю або місцем. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (19). С. 49–60.
12. Шепітько В. Ю. Криміналістика : підручник. Київ : Ін Юре, 2016. 640 с.
13. Завадський О. М. Слідова картина як структурний елемент криміналістичної характеристики розбійних нападів, учинених організованою групою. URL: <http://www.uk.x-pdf.ru/6raznoe/270256-1-p-ostanovka-probleminedostatnaya-efektivnist-isnuyuchih-sogodni-metodiv-borotbi-rozbiynimi-napadami vchinenimi.php>

Дата першого надходження статті до видання: 08.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026